

ABONAMENTUL

Pe un an . . . 24 Cor.
Pe o jum. de an 12 „
Pe trei luni . . . 6 „

Pentru România și străinătate:

Pe un an . . . 40 lei.
Pe o jum. de an 20 „

TELEFON N. 226.

GAZETA TRANSILVÂNIEI

ZIAR POLITIC NAȚIONAL.

REDAȚIA
ȘI ADMINISTRAȚIA
Târgul Inului Nr. 80

INSERATELE
se primesc la adminis-
trație. Prețul după tarife
și învoială.

Manuscrisurile nu se in-
napoiată.

Ca'n evul mediu.

Dezbaterile ținute la Sătmar în săptămâna luminată cu fazele dezvoltării lor, — începând dela motivele ce au determinat procesul, până la modul rezolvării lui în condamnarea și uitării — ni dezvăluie din negura uitării, cazuri analoage de acum o mie și mai bine de ani.

Intregul complex al afacerii Hajdudorog-ului, cu incidentele dela Moftin, ni-se prezintă numai ca anexă a unui sistem practicat cu mult înainte și lung timp de capii bisericii catolice.

Nu mult după introducerea creștinismului papii, — ignorând menirea adevărată a bisericii — se luptau pentru puterea lumească asupra credincioșilor săi. Ajutați de împrejurări favorabile, răușiră în evul mediu să-și supre regi și popoare, unii râvnind coroane, alții binecuvântare. Mâna, care împărțea harul ceresc al păcii, începu să dea și spada lumească a cuceririlor. Dar cumpăna acestui joc dublu, nu-și păstră lung timp echilibrul. Curând învinse papa — rege pe papa — părinte. Binefacerea păcii se revărsau acum tot mai rar prin dreapta papilor, cărora le plăcea să țină permanent „sabia spirituală“, iar pe cea lumească, de câte ori intronau și detronau regi. Și sabia cea cu 2 tășuri nu luca degeaba în mâna lor. Adesea sângele ceret 2 tășuri ale ei de mulți mei jertfelor cerute.

Inchiziție se numește instituția, care a mârjit pentru toate timpurile atribuția volnică de domnitor a capilor bisericii de Apus. Cât de barbar a lucrat ea, miile de suflete pe cari le-a secerat, cine le poate scrie!...

Dar și nedreptatea până la un timp. De atâta vaet trezit-a reacțiunea. S'a simțit necesitatea de a reduce pe „urmașii sf. Petru“ la adevăratul lor rol. Ivtus'au primenitorii stării putrede — Reformatorii. Sufiul de ușurare, de libertate străbătută din Franța revoluționară pentru întreaga Europa. Toate țările se grăbiră să dea o cât mai largă primire acestui nou curent. O singură țară întârziă mai mult. Țara noastră se opunea mai din răspuneri năzuințelor de libertate, egalitate și dreptate, cari azi formează bazele statelor culte. S'a împotrivit în tre-

cut și se împotrivesc și acum. Atmosfera grea a evului mediu, ne apasă și în prezent. Ungaria trăește încă tot veacurile trecute, căci ea a moștenit mai mult sistemul practicat de papi. Feudalizmul — această creație papală — e la noi tot așa în floare. ca și acum câteva sute de ani. Grofii maghiari, cari exploatare în trecut mulțimea pe tema religiei, dominează și azi vulgul pe tema naționalismului.

Motivele — orgoliul și vanitatea — cari au adus în evul mediu calvarul atâtor mii de „schizmatici“, au revărsat sub ochii noștri jalea și mizeria peste atâtea familii și parohii românești. Acum o mie de ani *ideea unei monarhii papale* a împins pe „paznicii patrimoniului Sf. Petru“ la actele cele mai barbare, iar în timpul nostru și în țara noastră, tot o idee, *ideea statului unitar național* au determinat și în deamnă pe conducătorii destinelor patriei comune, la cele mai neumanne fapte contra nemaghiarilor. Precum odinioară *acelei* ideei căzură jertfă toate spiritele mai independente, toate capetele mai profunde, așa *acestei* ideei au fost și sunt târâte ca pradă personalitățile cele mai reputeate, condeiele cele mai talentate ale naționalităților. Un „index librorum prohibitorum“ își află ecoul postum dar fidel în calvarul zărilor, în falsificarea adevărilor istorice și în bruscarea idelilor mai avântate ș. a. Suferințele Memorandiștilor anului 1894 nu stau mai pe jos de persecuții ereticilor din secolele 13, 14, 15 etc.

Deasemenea tributul de bani și energie în temnițele statului — plățile de cuvântătorii presei românești numai din deceniul ultim, poate fi înregistrat în cel mai negru period de oprire medievală.

Iar dacă monarhia papală avea să inghenunche toate popoarele și toate confesiunile catolizându-le, apoi și imperialismul maghiar ca să nu fie mai pe jos trebuie să-și subjuge toate națiunile streine ale țării maghiarizându-le. Cruciatele, cari se porniră odinioară în sinul bisericii catolice contra Albigenzilor, Valdenzilor, Catarrilor de un Inocențiu III. ș. a. se îndreaptă azi în *internul patriei comune* contra Românilor, Rutenilor, Șvabilor ș. a. de un Bánffy, Coloman Tisza ș. a.

Dacă odinioară (a. 1234) un

Bela IV era avertizat de papa Grigorie IX să-și realizeze urământul depus la încoronare: de a stârpi cu foc și sabie pe „schizmaticii Valahi din țară și jur“ — vedem și azi în 1914 că această țărăniță de nimicire nu a dispărut din biserica maghiară. Din contră și azi episcopii maghiari sunt ajutați de guvern ca să alunge cu aghiasma ritului christifideles — duhul românesc al bisericilor noastre.

O simplă schimbare de roluri în toată tragedia aceasta de veacuri abia de a avut loc: până când înainte puterea domnitorilor stetea la dispoziția papilor, azi capii bisericilor maghiare sunt instrumentele guvernului. Incolo sistemul a rămas intact cu tot aparatul inchișitoric de oprire. Precum papii întemeindu-și puterea pe atribuții importate, lipsite de adevăr și nedrepte — căutând să o susțină prin alte nedreptăți noi din ce în ce mai drastice — tot așa și guvernele noastre clădind pe nisip, caută să proptească, turnul fantazării lor cu instituții tot așa de nedrepte, cu proptele tot așa de șubrede ca cele medievale.

În alegerea mijloacelor pentru menținerea visurilor și celor de demult și celor de acum — conform principiului: scopul scuză mijloacele, nu a avut loc nici un scrupul din nici o parte și în nici o privință. Lângă un Martin IV., papa, care desființase dreptul de azil al bisericilor dispunând persecutarea ereticilor de către inchișitori până și în fața altarelor — ignorând astfel cel mai sfânt sentiment omenesc — încrederea de a fi sub paza D'ui — poate stă alături cu mândrie Miklossy episcopul Hajdudorog-ului, care cu același zel de inchișitor și-a trimes vânători de suflete — în bisericile românești — zidite și întreținute cu sudoare românească — distrugând astfel orice dor de pace al unor oameni liniștiți.

Pe un Iaczkovics cu greu îl va fi întrecut, un Konrad de Marburg renumitul inchișitor german. Iar Duliskovits e numai personificarea acuzelor anonime și viclene în contra celor mai luminate puteri de combatere a sistemelor păcătoase.

Dominicanii veacurilor trecute se pot fâli de urmașii lor din zilele noastre — *jandarmii*, acești domni canes, cari știu să-și întrecă chiar

strămoșii, prin setea lor de a face ordine cu patul de pușcă.

Principiul care giră la inchișitori: o sută de nevinovați să ardă pentru presupunerea că între ei ar trebui să se afle și un vinovat s'a prefăcut la soviniștii noștri în *sentință*: o turmă de Valahi să infundăm în temniță pentru că nălucirea unui procuror, i-ar afla dușmani „ideei“... Iată pe scurt analogia între *cesaropapism* și *imperiomaghiarism*!

Stând astfel lucrurile, e oare mirare că tribunalul dela Sătmar s'a pronunțat așa cum știm?

Nu va uita însă părintele Murașanu și soții lui de suferință că: *semen est carcer Valahorum!*

Tertuliu.

Delegațiunile. În delegațiunea ungară se va debate azi, Luni, budgetul ministerului de externe și se crede, că se va termina mâine, Marți. Pe zilele de Miercuri și Joi e pus la ordinea zilei budgetul de marină Vineri în 15 i. c. se intrunește comisiunea comună de 4 iar Sâmbătă, în 16 i. c. se fac încheierile finale.

Acesta e programul delegațiunii ungare pentru săptămâna aceasta.

Prietinla bulgaro-maghiară. Din Budapesta ne vine o știre, la care de-altfel, dată fiind înrădăcarea caracterului bulgar cu cel maghiar, ne-am fi putut aștepta de mult. Ci-că în numele bulgarilor, cari locuiesc pe teritoriul cucerit de România, „Societatea dobrogeană“ din Sofia a rugat pe contele Mihail Karolyi ca luând apărarea acestui popor „asuprit“, să interpeleze în chestiunea lor în delegațiuni, provocând în felul acesta o discuție, căci guvernul român a adus locuitorii bulgari din Dobrogea Nouă într-o situație ca și când legile nu ar mai exista pentru ei, nimicindu-i cu desăvârșire din punct de vedere bisericesc și școlar.

Sus zisa societate se adresează cavalerescului popor maghiar cerându-i sprjină, exprimându-și dorința, ca *poporul bulgar din noul teritoriu român să aibă cel puțin soarta ce o au românii din Ungaria.*

Nu mai începe îndoișală că contele Károlyi, marele vânător de senzații, va folosi acest „prețios document“ pentru a bate din nou apa în piulă în contra României și a Românilor din Ungaria.

Răcirea raporturilor dintre România și Austro-Ungaria.

Declarațiunile importante ale fostului ministru Dissescu.

D-l Dissescu, unul din cei trei delegați români la congresul de pace din București, care a fost de mai multe ori ministru și a făcut parte din cabinetul Maiorescu-Tache-Ionescu, a făcut zilele trecute unuia dintre colaboratorii ziarului „Le Temps“ o expunere asupra cauzelor *răcirii raporturilor dintre România și Austro-Ungaria*, pe cari ni-o trimite în traducere autentică corespondentul nostru din Paris. Dăm loc aici acestor declarațiuni, cari au o deosebită importanță, tocmai acum când chestiunea acestor raporturi este discutată cu atâta apărare în comisiunea delegațiunii austriace pentru afacerile externe ale Monarhiei.

Iată ce a declarat domnul Dissescu reprezentantului ziarului „Le Temps“:

Între România și Austro-Ungaria a fost o înțelegere, dar nu o alianță în sensul juridic al cuvântului, România rămânând timp de 35 ani în sfera de influență a Triplei alianțe. Însă cele din urmă evenimente au arătat că actualmente înțelegerea cu Austro-Ungaria este departe de a fi atât de cordială cum a fost. Dacă presa oficială din cele două țări vorbește de înțelegerea politică între cele două guverne, lucrul se înțelege, pentru că nu este nici o ruptură mărturisită. Dar aceasta e totul.

Iată de altfel cauzele răcirii actuale dintre cele două monarhii:

Mai întâi: *refuzul monarhiei austro-ungare de a da o soluție problemei române din Ungaria pentru încetarea opresiunii rasei române.* Atât timp cât dreptul de vot, libertatea presei, dreptul de a ocupa funcțiuni publice, libertatea învățământului și a limbei în biserică nu vor fi în mod siocer și deschis recunoscute Românilor ca și celorlalți supuși ungari, noi românii din regatul liber, n'avem pentru ce ne entuziasma de alianța despre care se vorbește.

Intr-o scrisoare pe care am adresat-o, în August 1912, contelui Berchtold (venit la Sinaia în ajunul evenimentelor balcanice), pentru a protesta contra înființării episcopiei un-

1 Mai.

Amicului T. P.

Îți amintești ce proporții lua în închinuirea noastră desfășurarea acestei zile simbolice, acestei zile de unică sărbătoare a muncii într'un oraș mare cu mii de fabrici și uzine, într'un oraș cu tradiții revoluționare ca Parisul.

Îți amintești cu câtă emoțiune la 2 Mai 1906 așteptam veștile telegrafice asupra zilei din ajun, care se anunțase destul de furtunoasă în întreaga Europă și cu câtă indignare ne'am revoltat citind brutalitățile sângeroase din capitala Franței. În această zi când muncitorii de pretutindeni își afirmă revendicările lor pentru o viață mai bună, mai omenească, noi de departe vedeam că aci în Franța în marile ei orașe industriale și mai cu seamă în Paris ori-ce activitate încetează. Orașele se deșteaptă într-o tăcere adâncă, trăsuri și tramvaie nu apar, brutăriile nu dau pâine, halele, restaurantele, teatrele sunt închise, în toate părțile salariișii și muncitorii și-au părăsit locul lor de muncă pentru a manifesta pentru drepturile lor.

Și vedeam desfășurându-se dealungul marilor bulevarduri într-o manifestare impunătoare și liniștită, zecile, sutele de mii de muncitori.

Cât de entuziasată a fost convorbirea de acum câți va ani cu amicul din acea vreme C, care văzuse un 1 Mai la Roma și ne istorisea cu căldura lui comunicativă înfățișarea taciturnă a măreței și bătrânei metropole.

Cât de numeroase și de mărețe sunt visurile adolescenței. Nici unul însă nu era mai dorit decât Parisul, cu atmosfera lui morală și oțelitoare de energie. A vedea orașul lumii și al culturii universale, a vedea pământul pe care prin atâtea mii de baricade sângeroase s'a bătătorit libertățile publice și dreptul la viață liberă al poporului, era cea mai vie dorință a anilor noștri tineri.

A vedea 1 Mai aci, a ne încălzi la entuziasmul generos al maseselor populare, a păstra veșnic în mintea noastră icoana sugestivă a acelei impunătoare armate de sute de mii care va fi scoborât în stradă, era un gând de țecce zi.

Au trecut ani și, într-o vară am cutreerat împreună două luni Italia, frumoasa țară pe care Apenini o împarte în două, și este încununată de Alpii înalți, de Mediterana neagră și de Adriatica albastră. Atunci am trăit noi clipe de adevărată intensitate sufletească, atunci am admirat noi minunile naturii și măreția genului omenesc. Și-ți amintești în acea zi de

August când plecați dela Susa, lângă frontiera italo-franceză, am urcat muntele Cenis și am coborât în Savoia pe pământ francez. Era întâia oară când vedeam un colț din pământul francez; entuziasmul nostru era ca și când am fi ajuns la Paris.

Anii trec. Întâmplările vieții ne-au despărțit pentru multă vreme. Tu ai rămas în țară pentru ați statornicii mai curând viața. Ei spirit mai sfreducător am venit în acest oraș al eferescenței luptelor sociale. Unde este aer mult și sănătos, lumină abundență și cărți belșug pentru muncă și tăcere.

Eri a fost 1 Mai, acea zi care în mintea noastră apărea sub proporții atât de uriașe. Mi am amintit toată istoria simbolică a acestei zile, care la origină a fost aleasă de muncitorii din America ca zi de manifestare pentru obținerea a 8 ore de lucru, pentru ca ani după an să câștige în însemnătate, devenind în timpul nostru o zi care sintetizează toate aspirațiile proletarietului.

Mi-am amintit cu câtă groază se aștepta în Franța aceasta zi în 1906. La Paris populația își făcuse provizii acasă pentru o săptămână. Atunci se savorise că dela miezul nopții muncitorii, în semn de protestare, se vor da la cele mai violente acte:

vor tăia conductele de apă, firele telegrafice și firele telefonice, vor astupa canalurile, vor face să sară în aer multe palate oficiale pe care le vor fi minat dinainte, vor întrerupe toate transporturile lăsând Parisul fără hrană, iar seara uzinele de electricitate fiind sabotate marile oraș va fi în întuneric. Cele mai sinistre vești circula, dându-li-se tutulor crezare.

Totul însă s'a redus la o impunătoare manifestație de stradă și inevitabilele ciocniri cu forța publică.

Însă cu mult înainte de 1906 ziua de 1 Mai a dat loc la ciocniri sângeroase între muncitori și forțele publice și mare este numărul acelor cari în Europa ca și în America au căzut victime în această zi de primăvară caldă.

Deși ziarele nu anunțau nimic anormal, totuși toate amănutele care le știam din trecutul acestei zile aveau în mintea mea aceeași influență, ca și convorbirea dintre cei doi studenți la benul din Podeni despre tipul criminal asupra hangului Leib Zbal, din nuvela lui Caragiale „O făclie de Pește“.

M-am culcat, dacă nu cu teamă, cel puțin cu oarecare neliniște. Însă prima decepție... m'am deșteptat tot în gemitul trăsurilor și tramvaiele ca în ori-ce altă zi. M-am coborât. Pe stradă nimic neobișnuit. Halele,

brutăriile, restaurantele ca și în celelalte zile.

Numai lângă piața Republicei, la Bursa Muncii o mare mulțime care se ducea la un meeting ce se ținea acolo. În cursul zilei s'au ținut 22 de intruniri în toate cartierele Parisului, iar seara a fost un mare meeting în marea sală Wagram. Pretutindeni s'au proclamat aceleași mari revendicări și aceiași dorințe de emancipare. Anul acesta n'au stat în repaos în această zi decât muncitorii din marea industrie, cei din industria transportului ca și cei din mica industrie au considerat această zi ca și celelalte.

Adevărul este poate, că în anul acesta 1 Mai căzând în plină perioadă electorală șomajul n'a fost nici general nici n'a avut atâtea intensitate ca în anii trecuți.

Însă anul acesta s'a produs un fapt de o însemnătate mult mai mare. La marele meeting care s'a ținut seara în sala Wagram, au luat parte delegați muncitori din Anglia, Germania, Italia și Belgia, cari rând pe rând au făcut aceleași declarațiuni și urări de pace. Când în cabinetele diplomaților se vorbește cu cinism de războaie, aceste declarațiuni și manifestațiuni de pace s'au cheazăia unui viitor fără vărsări de sânge —

al. e. cu
Paris Mai 1914

gare greco-catolice într-o dieceză română, ortodoxă în mare majoritate, și a atrage atențiunea sa asupra gravității cazului — procesul din Sătmăr o dovedește —, am demonstrat cancelarului monarhiei dualiste, în ce condițiuni amicitia cu Austro-Ungaria ar fi sinceră și efectivă.

Altfel ea ar fi de față: o alianță mai mult formală decât reală. Și încă convențiunea care ar consacra o asemenea alianță nu este, după cât știu, înregistrată în formă, căci nici odată Parlamentul român — n'a ratificat o atare convențiune conform art. 93 din constituțiunea românească.

A doua cauză: *atitudinea echivocă dacă nu în mod deschis ostilă a Austro-Ungariei față de România.*

După primul război balcanic, România voia să facă a triumfa în Orient o politică de pace. Aceasta răspunde dorinței întregii Europe. Ea avertiză chiar guvernul bulgar de atitudinea pe care ar avea o în caz de război între Bulgaria și Serbia. D-l Danfif, care, la Londra, ne vorbea de o rectificare ne-însemnată de frontieră, ne sfăda, zicând că declarațiunea României nu era decât un mijloc de a obține cu sila o cedare de teritoriu.

Între timp Rusia străgea atențiunea guvernului bulgar, asupra pericolului spre care se îndrepta Bulgaria în caz de conflict cu aliații săi. În rescripțiunea imperială adresată ministrului său Sasonow, împăratul Rusiei demonstra că Germania mergea în mod complet de acord cu Tripla înțelegere. Italia, însă, era în creasta de acord cu Franța, Rusia, Anglia și Germania. *Austro-Ungaria singură avea o acțiune izolată*, urmând o altă politică, a dădea guvernului bulgar alte statui, secrete, este adevărat. Căci D-l Sasonow nu scria din Nekludov la 25 Iunie 1913: „... Bulgaria lucrează în acest fel sub influența oarecărui sugestii străine, care-l dă speranțe cari s'ar putea schimba în amari deziluzii”. Aluzia la Austria dând sugestii Bulgariei este clară.

Și după aceasta Austria n'a fost statul care a deconsiliat pe bulgari la demobilizare? De altfel cartea roșie Austro-Ungară care a fost distribuită membrilor delegațiunilor la Budapesta, chiar însuși discursul contelui Berchtold, oricât de abil și complicat a fost, nu lasă nici o îndoială asupra echivocului diplomației dualiste. Sânt în cartea roșie locuri unde se vorbește de „bunăvoința manifestată de Austro-Ungarie” pentru aspirațiile bulgare atunci când România, aliată sa, era în stare de ostilitate declarată cu Bulgaria.

A treia cauză. — Vine tratatul dela București. Noi suntem convinși că acest tratat este un element de pacificare în Balcani și de echilibru pentru Europa. Bulgarii — lucrul se înțelege de la sine — voesc contrarul, revizuirea acestui tratat. Că Rusia ar dori de asemenea, la rigoare am înțelegere. Dar că Austro-Ungaria, aliată noastră, să dorască revizuirea tratatului de pace, aceasta este în mod complet contrariu obșăunilor ori căruți stat aliat sau chiar în înțelegere cu noi.

S'a spus că promisiunile Austriei sunt platonice. Fie, dar aceasta arată echivocul și tendința. Când bulgarii au făcut alianța balcanică, n'au ezitat a promite concursul armat Serbiei contra Austriei. Starea de reciprocitate a Serbiei contra Austriei, și reciproc, neliniștite sigur monarhia dualistă. Aceasta avea deci tot interesul, în vederea politicii sale antisârbești, a separa Bulgaria de Serbia, a o împinge chiar contra Serbiei. *Divide et Impera.* Bulgaria contra României, România contra Bulgariei, Serbia contra Bulgariei, Bulgaria contra Serbiei, Bulgaria contra Serbiei și Greciei. Și toată lumea cu sau contra Turciei. Ce talmeș-balmeș!

Da; dar atunci politica austro-ungară, încetează de a mai fi compatibilă cu aceea a României.

Acestea sunt motivele pentru care eu cred că România, depărându-se de Austria, este decisa a practica independența diplomatică. Ultimele evenimente balcanice și atitudinea triplii înțelegeri către România, îi permit și îi vor face chiar o datorie de a urma această nouă politică, conștientă de situațiunea sa internațională și de misiunea regelui sau Carol I.

Camera Croației. Din Zagreb s'a anunțat, că după Rusaliu se întrunește camera Croației. Între alte proiecte, Banul br. Skerleț, va prezenta proiectul de budget al Croației, pe 1914—15.

Din delegațiuni.

Adoptarea budgetului ministrului de externe. — Fortificarea Ardealului.

Comisiunea delegațiunii austriece pentru afacerile externe a adoptat în ședința de Sămbătă bugetul externelor și fondurilor secrete cu 11 voturi contra 4 (delegații Dr. Kramarz, Udrzal, Stanek și Dr. Ellenbogen) invitând pe del. Bacquehen să prezente raportul său ședinței plene a delegațiunii austriece.

Din desbaterile ultimelor două zile reținem următoarele momente:

Comisiunea austrieacă.

În ședința de Vineri delegatul *Langenhan* vorbind de raporturile Monarhiei cu România a spus între altele: Nu se poate contesta că legăturile noastre cu România au suferit foarte mult în cursul crizei balcanice. A fost cea mai mare greșală a politicii noastre că am voit în această timp să obligăm și Bulgaria și să pretindem revizuirea tratatelor dela București. Speranța noastră este acum că România se va convinge că nu poate fi în interesul ei a se arunca în brațele Rusiei și de oarece poporul român are o mare capacitate politică și este condus de un monarh atât de eminent, se poate să deștăie că punctul de vedere cel cumințel al intereselor României va triumfa.

În ședința de Vineri după amiază a răspuns antevorbitorilor ministrul *Berchtold*. Cu privire la turburările din Epir declară că faptul că șeful Epiroților *Zografos* a consimțit să negocieze cu comisiunea de control este un pas spre pacificarea țării. În ce privește relațiunile cu România declară că este absolut de acord cu delegatul *Baerndorfer*, căci ar fi greșit a identifica anumite elucubrațiuni ale unei prese, fără răspundere, cu vederile politicianilor serioși din România. De altfel nu mai e nevoie să releveze, că cultivarea de relațiuni pline de încredere și amicale cu România va forma și pe viitor preocuparea serioasă a Monarhiei.

În ședința de Sămbătă s'a terminat discuțiunea adoptându-se bugetul externelor. Ultimul orator a fost raportorul *Bacquehen*, care a trecut din nou în revistă relațiunile externe ale Monarhiei, răspunzând la observațiile făcute în decursul discuțiunii.

În ceea ce privește România raportorul consideră că datoria diplomației austro-ungare e de a face ca raporturile între București și Viena să revie tot așa de credincioase ca înainte de războiul balcanic; dar trebuie ca România să fie convinsă că forțele Monarhiei sunt neclintite și că putem să sprijinim amicii noștri cu succes.

În comisiunea pentru armată

a delegațiunii austriece a vorbit ministrul de război, generalul *Krobatin*, în chestiunea lipsei de fortificații. D sa a spus că eventuala construire de fortificații la vreuna din graniți nu trebuie considerată ca intenție agresivă. Este adevărat că în unele puncte de graniță îi lipsește Austro-Ungariei fortificații. Mai gravă și mai de actualitate este însă lipsa de subofitieri în armata austro-ungară.

Delegatul ceh catolic, *Kadlcač* ocupându-se de chestiuni de politică internă constată că actuala politică nu tinde decât la supremația elementelor germane și maghiare.

Delegatul *Langenhan* se ocupă de politica ungără și constată că e absolut greșită tendința ungarilor de a se deslipi de Tripla-alianță. Ungurii uită că Rusia a încercat nu odată să aibă un amestec în chestiunile interne ale Ungariei, al cărei interes special este menținerea și întărirea necondiționată a Triplei-Alianțe.

Comisiunea delegațiunii ungare

pentru afacerile armatei a adoptat, precum am anunțat, bugetul armatei. Din desbaterile urmate mai este de relevat discursul lui *Tisza*, care a ținut să protesteze în contra afirmațiunii, că situațiunea externă a Monarhiei ar fi actualmente mai serioasă și mai periculoasă ca ori și când. În consecință situațiunea actuală nu recere pregătiri extraordinare. Cu toate acestea e de părere că monarhia trebuie să-și desvolte forțele militare în cadrele puterilor sale economice.

Planuri bulgărești în Peninsula Balcanică.

București, 20 Aprilie 1914.

Deși creditele militare se acordă cu încă și mai mare grabă în statele mari ale Europei și cu toate că între anumite puteri din cele două grupuri europene pare a se pregăti de zor răfuală, tot Balcanii rămân punctul principal al grijilor diplomației.

Fără îndoială bulgarii regretă sincer că au nuzit mai departe decât îi dusesse biruința dela Lule-Burgas și că luaseră cu danșii clopotul *S-tel* Sofii și coroana împărătească a țarului *Ferdinand*, ca să purceadă dela Ceatalgea mai departe... S'au întâlnit în cale cu Rusia. Când s'au întors, apoi, cu toată nădejdea, spre apus, acolo pierduseră terenul, și din cele ce au urmat de atunci, au avut să regrete și mai multe și mai grele decât corcana Bizanțului și clopotul cel mare: înfrângerea armatei bulgare în nenorocitul războiu cu aliații, acțiunea militară a României, intrarea lui *Enver-bey* în Adrianopol, pacea dela București ș. a. m. d.

Indivizii, dela o anumită vârstă, nu mai pot începe o viață dela cap, și, descurajajii odată, își continuă cu resentimente declinul, până la apus... Cu popoarele, însă, cari îmbătrânesc după multe veacuri ori după mii de ani și cari nici-odată nu recunosc că au îmbătrânit, lucrul stă altfel... Ele, cu mii mult ori cu mai puțin avânt, sunt totdeauna gata să reia firul dela capăt.

Bulgarii o iau din nou de-a-capo și, poate, în condițiuni încă și mai grele.

Ei vor fi fermentul noilor conflicte în Peninsula și vor face toate sforțările pentru ca să creeze statului lor condiții prielnice în afară și vor încerca să încheie alianțele cele mai neașteptate, ca să poată porni iarăși la drum.

E destul să privești, pe hartă, noile granițe pe cari le-a dat Bulgariei nebunia conducătorilor ei de anul trecut, ca să-ți dai seama de tragicul situației... Și nu atât pentru situația însăși cât pentru visurile lor de viitor. Fiindcă, dacă n'ar fi obsedat capul fiercărui Bulgar de viziunea celor patru mări ale Peninsulei, plus gurile Dunării, situația n'ar fi de loc tragică... Și n'ar fi tragică, pentru cuvântul ușor de înțeles, că în teritoriul rămas Turcilor nu sunt bulgari (pe când în Bulgaria sunt câte-va sute de mii de Turci); în Grecia, adevărat în Macedonia grecească și în regiunea Cavalei sunt mult mai puțin bulgari decât sunt Grecii în Bulgaria; în Dobrogea întregită, care constituie o necesitate vitală pentru România, sunt tot atâția bulgari pe câți sunt Români în Bulgaria — dacă nu mai mulți! Numai față de Serbia situația e schimbată. Tot tragicul, așa-dar, s'ar restrânge, la Macedonia bulgară, căzută în mâni sârbești.

Și atâta pedeapsă poate că merită infamia din Iunie trecut, fără să mai socotim că existau și alte considerații internaționale ca Serbia să iasă cât mai mărită, mai cu seamă după ce i se creia o Albanie în spate și i se interzicea accesul la Adriatică.

Așa-dar, bulgarii totuși vor grăbi să atace problemele de hotar, cari îi obsedează. Și încă a doua zi după pacea dela București ei le-au și pus în ordine cronologică. Și fiindcă Turcia pare a fi cea din urmă ori cel mult înaintea României în planul de răfueli ale Bulgarilor, s'a văzut minunea apropierii bulgaro-turcești la câteva săptămâni după intrarea cavaleriei lui *Enver-bey* în Adrianopol — și acum diplomația bulgară cultivă cu statornicie aceste legături ce tind la o alianță.

Nu se poate afirma în ce măsură preșidează, la apropierea Turciei de Bulgaria interesul presiunii față de Grecia, în chestia, încă nedefinitiv tranșată, a insulelor și în ce măsură considerațiile pentru viitor. Dacă acestea din urmă ar fi hotărâtoare, atunci Turcii dovedesc că, chiar și în zilele acestea fac o politică greșită. Fiindcă, dacă țin să conserve ce le-a mai rămas în Europa, apoi bucată aceia de pământ nu de Greci trebuie apărată; iar dacă se cotesc prudent să purceadă la recuceriri în Europa, nu cu Grecii au să se ciocnească... Iar dacă socotesc că două-trei insule, populate de Greci și apărate

de puternica flotă elenă, pot pune pe planul al doilea Tracia, atunci greșesc Turcii și mai greu. Turcii n'au trebuință de nici o alianță și situația creată de intervențiunea României — care la urma urmelor i-a readus și pe ei la Adrianopol — ar trebui să le convină mai mult decât celorlalți, lor cari au mai multă trebuință de pace și de reculegere.

Prin urmare străduințele Turcilor de a atrage România în prietenia bulgaro-turcă sunt o altă greșală și nu vor duce la nici un alt rezultat decât cel mult la «relațiuni bune» cu vecinul puțin sincer din miază-zi al României.

Bulgarii se gândesc, în primul rând, la Cavala și exploatarea raporturilor Turciei cu Grecia speră că diplomația turcească va putea reuși să îndepărteze pe Români de «sasaniile» arcașilor din Epir și să i apropie de ei, de bulgari, garantându-li-se Românilor, și din S'ia și din Constantinopol, stăpânirea neturburată a cadriaterului... Și, ast-fel, s'ar putea ajunge și la... revizuirea tratatului din București, cu voia României. Și, fără îndoială că ar ieși ceva mai mult decât Cavala. Iar bulgarii vor fi făcut primul pas din lungul drum, care trebuie să i ducă la cele patru mări, la Constantinopol și la gurile Dunării... Mai mulți parlamentari bulgari au și hotărât să facă o vizită parlamentară turci la Constantinopol. Iar în Capitala României va să-i în curând ministrul turc *Talaat-bey* (era vorba zilele trecute și de *Enver-pașa*).

Pe măsură ce anul 1913 se va coborâ în trecut, și pe măsură ce vecinii se vor consolida în noile lor granițe, bulgarii vor fi tot mai grăbiți să înceapă executarea planului obsedant al Bulgariei-Mari, plan mai presus de puterile și dreptul lor firesc și care la rezervă noui dezastre...

Și ceea ce pare că-i zorește și mai mult pe bulgari e teama ca să nu crească, mai curând, vecinii, luându-le pentru totdeauna puțința de a realiza, măcar o parte din visul lor frumos.

De acela vor căuta, la hotare, alianță cu ori-cine numai să poată trece, deocamdată... puntea râului Mesta și, poate, a Vardaruului...

Și dacă, în grabă, nu vor putea face «combinație» cu vecinii apropiați, se vor arunca în brațele unora mai puternici. Ii așteaptă Rusia. Dar îi așteaptă, cu brațele deschise, și-i chiamă fără încetare Austro-Ungaria...

Și, fiindcă-i mai aproape și se aude mai bine, îi chiamă dela Budapesta.

Ori-cum, pare foarte probabil că cuibul pe care îl voiesc nu și-l vor vor putea face nici la Constantinopol — și cu atât mai puțin la București.

C.

Pacificarea Epirului.

Condițiile de pace.

Din Atena se anunță, că Vineri noaptea au sosit la Corfu d-nii *Zografos*, șeful guvernului autonom. *Carapanos*, directorul afacerilor externe din Epir și membrii controlului internațional al Albaniei. Negocierile au început Sămbătă la ora 10 dim. și au ținut mult timp. Se crede că vor ajunge la un rezultat satisfăcător.

După ziarul «*Echo de Paris*» condițiunile de pace propuse de comisiunea internațională de control lui *Zografos* sunt următoarele:

- 1) Epirul va fi împărțit în 2—3 județe cu sediile la Koritza, Argirocastro și Lisocovic.
- 2) Consiliile familiare a'ese de populație își vor înd'plini misiunea judiciară, sub conducerea judecătorului numit de principele *Wilhelm*.
- 3) În administrație se poate folosi și limba greacă, în școli însă limba de propunere este cea albaneză.
- 4) Jandarmeria locală va putea fi compusă numai din locuitori de alți nului respectiv și va fi condusă de ofitieri olandezi.

Se crede că aceste condițiuni, a probate de principele *Wilhelm*, vor fi primite de ambele guverne. *Essad-pașa* care până acum nu voia să audă de împăcare a devenit concesiv.

România ipersovenă.

În continuarea dării de seamă asupra stării Ungurilor din România, d-l *Fényes* călărește mai departe pe tema sa încercată, de-a face asemănare între noi și Ungurii de acolo. De astădată lasă la o parte pe Ciangăi și se ocupă cu Ungurii aceia, cari nu sunt cetățeni ai României. Niște imigranți loviți de multe nevoi în patria «*esardașului*», pe care au părăsit-o.

Dar aici asemănarea cu noi, băștinași din Ungaria, este de tot schilodă.

D-l *Fényes* spune, că astfel de-sudiți ungari sunt 60 de mii (!) în București (600 sunt viziții!), apoi se mai află în număr considerabil în orașele Ploesti, Brăila și Galați. Pe seama acestora sunt înființate școli ungurești confessionale, catolice și reformate, cari se susțin de către reuniunea cat. *S. Bazil*, de *EMKE* și cu subvenție dela statul ungar.

Aici se face instrucțiunea în limba maghară, d-r — și aceasta i sare în nas d-lui *Fényes* — trebuie să se propună scrie-cetitul, istoria și geografia românește.

Auziți Dv? Doar un stat național va avea atâta drept, să preîndă dela nește *venetici* să-i cunoască istoria și geografia corectă și nu falsificată. Și se miră d-l *Fényes*, că rezidenții diplomației ai monarhiei nu intervin la guvern. Apoi, d-le *Fényes*, trebuie să-ți spunem, că aceia sunt mai cuminți și au vederi clare asupra situației, nu ca șovinismul bulmăci.

Dela școale d-l *Fényes* trece la o serbare ungurească, ce s-a aranjat atunci, când dânsul se afla în București. Serbarea a fost aranjată de ungurii catolici.

Și încep iarăși plângerile și gravaminele închipuite. D-l *Fényes* spune, că dintre romano-catolicii din România 80% sunt unguri și cu toate aceste episcopatul rom. cat. din București este german și italian. Episcopul se chiamă *Raimund Netzhaimer*.

Asta e o plângere. Alta e că pe lângă producțiile și discursurile ungurești s'a ținut și o vorbire românească la serbare.

Dar și mai mare gravamen află d-l *Fényes* în chestia stindardelor. Sala de serbare era decorată numai cu stindarde române și tricolorul maghar nu se vedea nicăieri. În sală se auzeau numai glasuri ungurești, dar nu era nici un stindard, care să arate caracterul unguresc al serbării.

D-l *Fényes* a cerut informații dela un domn ungar, iar acesta l-a răspuns că nu e permis să se folosească stindarde tricolore maghiare. Să ne dea voie d-l *Fényes* a ne îndoi în esactitatea informațiilor sale cu privire la stindarde. Se știe doar, că stindardul maghar s'a admis și pe strădele Bucureștilor, aiături de tricolorul român, când reuniunile maghiare au aranjat serbări culturale. E de crezut însă cazul, ce i l-a enarat tot acel domn. Ungurii catolici au voit să aranjeze o modestă serbare în memoria zilei de 15 Martie. Dar inspectorul școlar catolic, *Kurtzka*, în înțelegere cu consulul br. *Bourneasa*, a interzis serbarea, și urând:

— *Patriotismul nu este articol de export, să l lăsam în Ungaria.*

Din toate expunerile și lamentările d-lui *Fényes* rezultă, că Ungurii din România se bucură de o libertate națională potrivită, pentru streini. Le este admisă limba în biserică, în școalele proprii, în reuniuni, la serbări și prin introducerea limbii române icicele, în o vorbire etc. se manifestă caracterul național al statului, pe care trebuie să-l recunoască streinii. Aceasta e datoria turcilor acelor, cari se hrănesc sub aripile protectorate ale României liberale și ospitale, făcând unii din ei și averi. Afară de aceasta s'îngrijeste, ca să nu fie admise serbări «patriotice», gălăgioase și cari pot da anză la conflicte.

Aceasta e starea reală a Ungurilor din România. Lamentările d-lui *Fényes* sunt parte neadevărate, parte exagerate, având scopul a produce senzație în opinia publică maghiară.

Dacă lucrurile sunt în adevăr atât de triste cum le prezintă d-l *Fényes* atunci constatăm că dânsul a făcut o mare întreprindere, o greșală. Fiind în București trebuia să îndemne pe conaționali săi să părăsească țara. Trebuia să le zică:

— Fraților! Tara noastră românească vă oprină, vă răpește limba. Să o părăsiți! Dar să nu veniți acasă, în Ungaria, că acolo muriți de foame. Să treceți în Bulgaria, căci acolo dați de rude, de frați turani. Acolo veți fi purtați pe pălmi și veți avea o viață națională de aur!

Suntem siguri însă că nici unul n'ar da ascultare statului de-a eși din România ponegrită pe nedreptul de d-l *Fényes* și alții asemenea dânsului.

Fortificarea Ardealului.

— Voci de presă. — O anchetă. —

Ca răspuns la cererea delegatului maghiar Chorin, formulată în ședința de Vineri a comisiei de delegații ungare pentru afacerile armatei, cerere de a se fortifica cu deosebire granițele Ardealului spre România, lăsăm să urmeze aci ecoul pe care l-a produs această cerere în presa României precum și între delegații austro-ungari. Aceste păreri sunt în cazul dat cel mai potrivit răspuns, care nu mai are lipsă de nici un comentariu.

Ziarul „Universul“

publică din peana d-lui G. Diamandy un prim-articol, intitulat „Ardealul fortificat?“, în care, trecând în revistă eșecurile politice externe austro-ungare în decursul crizei balcanice, autorul ajunge la următoarea concluziune judicioasă:

»De rezerva opiniei noastre (față de Austro-Ungaria) nu poate fi învintă numai diplomația austriacă. S'ar fi uitat o greșală, care în definitiv s'a întors spre binele nostru. Dar mai simțitor suntem la maltratarea rasei noastre, la acușările aduse frunțașilor români, la condamnările preoților, la acele șicane de toate clipele acumulate în provocări dela rasă la răsă.

Acum în urmă Austria se hotărăște să fortifice Ardealul fără să-și dea seama, că aceasta va provoca din partea noastră un sistem de contra-fortificații. Cred vecinii noștri că asemenea măsură sunt de natură să ne apropie? Amenințarea nu ne îngrijeste. Vom dovedi în un viitor articol că Austro-Ungaria are cea mai mare nevoie de prietenia românilor. Cât despre fortificarea Ardealului, mult mai omenesc și mai cuminte ar fi dacă bărbății politici maghiari ar pricepe acest adevăr elementar că apărarea unei țări nu stă în țaria cetățitorilor, ci în patriotismul cetățitorilor.

Maghiarii să fortifice pe românii din Ardeal.“

Ancheta ziarului „Az Est“.

Ziarul „Az Est“ publică în nrul său de ieri o anchetă despre păreri mai multor delegații austriaci și ungari în chestia fortificării Ardealului. Eată aceste păreri:

Delegatul bucovinean, Nicolaj Wosico a declarat că necesitatea fortificării graniței austro-ungare spre România ar fi justificată numai în cazul când strada ar decide în România asupra politicii externe. Regele însă, guvernul și toți bărbății politici de seamă sunt pentru continuarea politicii de până acum, alături de Austria. Astfel nu va fi nevoie niciodată să se fortifice granițele Austro-Ungariei spre România.

Delegatul ceh Udrzal a spus că nu este de loc oportun să se continue cu fortificarea granițelor austro-ungare. Construirea fortificațiilor dinspre Italia au provocat un viu resentiment în populația din regatul aliat și dacă se vor construi fortificații și la granița românească, atunci politica externă a României, care până acum s'ovădește, ar putea să apuce pe o cale nefavorabilă Austro-Ungariei. Fortificarea graniței dinspre România ar fi poate în interesul celor cari caută să bage zizanie între monarhia austriacă și regatul român.

Delegatul Exner e de părere că cu actuala tactică de rezboi construirea de fortificații nu mai are o deosebită importanță.

Merchizul Bacquehem, referentul subcomisiei externe, a declarat că între România și Tripla-Alianță relațiile sunt foarte strânse și nu trebuie luată în serios o aberație a unei părți din opinia publică. Nici nu poate fi vorba de construirea unor fortificații la granița românească, mai ales că aceasta ar fi în interesul celor cari tind la o slăbire a relațiilor dintre Austro-Ungaria și România.

Mai „diplomați“ se arată delegații ungari.

Contele Iuliu Andrassy a declarat că nu e nevoie să se construiască fortificații la granița României, căci în cazul unui conflict serios România va lupta alături de monarhie.

Chiar dacă s'ar construi asemenea fortificații în Ardeal, ele n'ar fi îndreptate contra României, ci ar servi interesele ei. Căci într'un caz de război cu Rusia, armatele române ar găsi puncte de sprijin în aceste fortificații. Din acest punct de vedere aceste fortificații n'ar fi bani aruncați de geaba. Aceste fortificații ar fi fără folos numai în cazul când și între Austro-Ungaria și Rusia ar exista un tratat de alianță.

Contele Károlyi Mihaly spune că e în detrimentul lealității politice un-gurești faptul că Austro-Ungaria se gândeste să construiască fortificații și la granița unui al doilea aliat. Cauza curantului austriac din Italia a fost tocmai construirea de fortificații la granița de sud. De altfel dacă monarhia a crezut că e necesar să construiască fortificații la granița italiană, cu aceiași îndreptățire poate să construiască fortificații și la granița românească.

Discursul lui Iankovich.

Ziarul partidului național slovac »Slovak Dennik« se ocupă în un prim articol cu discursul ministrului de culte Iankovich, rostit în cursul desbaterii bugetului de culte și instrucție. Ziarul nu află de suficiente »conesinile«, pu-se în vedere de Iankovich. E îmbucurător faptul, că limba slovacă se introduce în programul de studii al școlilor medii și superioare, dar ziarul e de credință, că maghiarizarea se va continua tot în felul ca până acum.

Ziarul își termină articolul spunând că până când nu se admite ridicarea de școli medii slovace autonome, nu se poate schimba devisa de până acum ca copiii slovaci să nu fie trimși la școlile cehe. A trecut timpul acela — zice ziarul — când Slovacii puteau fi duși de nas, de guvern-ele șoviniste.

ȘTIRI.

— 30 Aprilie 1914.

Biroul central al partidului național român și-a început activitatea în Arad, sub conducerea d-lui Dr. Sever Dan, avocat, care a fost încredințat cu această conducere de comitetul național. Publicul românesc să se adreseze deci în viitor d-nului Dr. Sever Dan (Arad, Str. Ziny Nr. 1/a) în diferitele afaceri naționale.

Alt proces de „agitatie“. Am amintit la timpul său, de procesul intentat ziarelor »Românul« și »Poporul Român« pentru publicarea manifestului »Cătră Românii din comitatul Aradului«, în care Românii din acel comitat erau indemnati ca la alegerile pentru congregație să voteze pentru candidații partidului nostru național. După cum celim acum în »Românul«, pentru același manifest au fost improcasuați — ca autori ai articolului — și membrii comitetului executiv ales atunci pentru conducerea alegerilor comitatense dela Arad, și anume, d-nii: Dr. Ștefan C. Pop, deputat dietal, Vasile Goldiș, directorul ziarului »Românul«, Sava Raicu, directorul băncii »Victoria«, Dr. Iustin Marșieu, Dr. Cornel Iancu, Dr. Ioan Nemet, Dr. Sever Ispravnic, Dr. Remul Veliciv, Dr. Gheorghe Crișan și Dr. Alexandru Stoinescu, advocați.

O nouă dovadă a libertăților de cari ne bucurăm în Ungaria, când în apelul în care cetățenii sunt îndrumați să voteze pentru cei din neamul lor, procurorul găsește substrat de proces pentru agitatie!

Din Basarabia. Din Iași se anunță: în vederea serbărilor din ziua de 16 Maiu v. când se va inaugura în Chișinău monumental împăratului Alexandru I., se fac mari pregătiri pentru primirea oaspeților. Vor sosi delegațiuni din toate orașele Rusiei. După toate probabilitățile la ceremonia inaugurării va asista și familia imperială rusă.

— În adunarea de alstaeri a Zemstvolui în Chișinău s'au discutat mai multe chestiuni cu privire la îmbunătățirile ce trebuiesc aduse căilor

ferate și șoselelor din Basarabia. De asemenea s'au înscris în bugetul Zemstvolui sumele necesare pentru întreținerea unui mare număr de școli primare ce vor funcționa cu începere dela 1 Septembrie.

— Plecarea arhiepiscopului Serafim al Basarabiei a produs o vie satisfacție printre români, numitul arhiepiscop fiind un dușman declarat al bisericii și școlii românești.

— Săptămâna trecută a sosit în Chișinău d-l Casso, ministrul instrucției publice, care a cercetat mai multe școli.

Un nou dezastru Ingrozitor s'a abătut asupra It-liei. Cei câțiva ani trecuți dela îngrozitoarea catastrofa dela Mesina, n'au sters încă dureroasa amintire a pierderii atâtor vieți omenesti și a atâtor bogății — iar Vineri seara Sicilia a fost zguduită de un cutremur înspăimântător, care a prefăcut în ruine comune întregi din districtul Catania, îngropând sub dărâmturi sute de persoane. Din primele știri cari aduc vestea despre pustiriile rîcruite de groaznicul cutremur, deși sunt contradictorii, — rezultă totuși că cele mai rîdnice regiuni și localități înfloritoare ale Cataniei au fost prefăcute în mormane de ruini. Numărul victimelor omenesti nu se cunoaște, se pare însă că se ridică la câteva sute. Ravagiile mai mari a făcut cutremurul la nordul și estul vulcanului Etna. Când au început zguduirile pământului toate lămpile electrice s'au stins, pereții casei săreau în aer ca aruncați de dinamită, iar populația îngrozită de fiorosul spectacol a început să alerge spre câmpul liber, căutându-și saivare. În spitauri s'au petrecut scene sfâșietoare, bulnavii i-au părăsit paturile și cei pe cari nu-i rădău picioarele, târându-se au căutat să se salveze.

Sămbătă dimineața, cutremurul s'a repetat. În partea estică a Etnei s'a format un nou crater, din care a început să curgă o mare cantitate de lavă. După părerea geologilor, cutremurul este de nat' vulcanică și a fost provocat, probabil, de surpări în interiorul Etnei, fapt care ar esclude repetarea cutremurului.

La fața sinistrului au fost trimise numeroase ajutoare cu corturi pentru adăpostirea nenorociților, pentru cari s'a pornit colectiv publică în întreaga Italia.

»Krigsschmelze der Wallchen«. Muzeul etnografic românesc cu egida »Astrei« în Lugoj, — serie »Drapelul« — a căpătat un buciun adus din Carpații Ardealului la Viena în anul 1848. Buciumul, în lungime cam de 6 metri, este lucrat foarte frumos din scoarță. Este încă complet și sună ceva mai bine ca două trompete militare. Pe o latură are interesanta inscripție a colonelului »Krigsschmelze der Wallchen«. Se cunoaște bine, că buciunul a fost folosit, înainte de a fi aduce ca curiosum sau cine știe între ce împrejurări la Viena.

Vizita lui Talaat-bey. Ministerul român de externe a fost informat că d-l Talaat bey ministrul de interne al Turciei și a amănat vizita în București pentru 11 sau 13 Maiu v., de care e pleacă în curând la Livadia ca șef al unei misiuni oficiale turce, pentru a saluta pe Țarul Rusiei în numele Sultanelui. La reîntoarcerea sa din Livadia Talaat-bey va trece prin București.

Cauzele reumatismului nu se cunosc încă. Se crede, că boala s'ar datorii unui microb. Pentru descoperirea acestui microb, Academia de medicină din Franța a deschis un concurs, punând premiul de 5000 lei. Deoarece însă nici una din lucrările prezentate în această chestie, n-a fost găsită suficientă, concursul a fost amănat până la 31 Decembrie și premiul a fost ridicat la 10.000 lei.

Știri mărunte. Din București se anunță rechemarea colonelului Hranilovic-Czetassin, atașat militar pe lângă legațiunea austro-ungară din București.

— Din Berlin se anunță: A provocat mare senzație faptul că la reîntoarcerea sa din Corfu, împăratul Wilhelm, sosit în Alsacia și Lorena a-a voit să primească autoritățile civile.

— O operație curioasă s'a făcut zilele trecute la grădina zoologică din Paris. Un crocodil și-a rupt falca, care i-a fost înlocuită, de un medic veterinar, cu o falcă de platină.

— Pe câmpul de aviație dela Stettin s'au prăbușit cu aparatul lor dela o mare înălțime doi ofițeri-aviatori, murind pe loc.

Aviz. Se caută un scriitor pentru cancelaria avocatului Băncii generale de asigurare Dr. Ioan Voia, în Sibiu. Va fi preferit cel cu praxă și care știe scrie cu mașina. (3—3)

Aviz. Caut un candidat de avocat cu praxă. Preferit acela care posedă și limba germană. Dr. Hermann Müller, avocat. Sibiu, Str. Cîsnădiei Nr. 31. (3—3)

În ajunul primului congres învățătoresc.

Hotărârea conferenței cercule a învățătorilor din protopoplatele Brașov-Bran și Treiscaune.

Azi s'a ținut în Brașov conferința cerculă extraordinară a învățătorilor, români gr. or. din protopresbiteratele Brașov-Bran și Treiscaune, sub presiul P. On. domn protopresbiter Dr. Vasile Saftu ca comisar conzistorial — pentru alegerea unor delegați ca reprezentanți la primul congres învățătoresc și pentru formularea unui proiect de program asupra temelor contemplate pentru desbateri în acest congres, cu atâta dorășteptat.

După invocarea Duhului Sfânt și după ce P. On. Domn protopop citește circularul Prea. Ven. Conzistoriu Arhidiecezan ca senat școlar, dela 27 Martie 1914 nr. 3713 școl., prezedintele într'o vorbire avântată, arătând bucuria de care a fost cuprins la primirea circularului pentru convocarea acestei conferențe învățătoresc, declară conferința deschisă și invită pe cei prezenți să se constituie alegându-și 2 bărbați de încredere și un notar. Să aleg dnii Șt. Popovici și N. Stoicoivi bărbați de încredere, iar notar d-l N. Furnică.

În urma unei discuții foarte aprofundate și plină de însuflețire, la care au luat parte toți membrii conferenței și după cetirea proiectului de program formulat de corpul învățătoresc din Brașov, la cerere se suspendă ședința pentru 10 minute spre a se consulta asupra alegerii delegaților ca reprezentanți la congres. După redeschiderea ședinței într'o însuflețire de nedescris, avându-se în vedere însemnitatea momentului epocal prin ținerea acestui congres se aleg ca delegați și reprezentanți ai conferenței cercule din Brașov — Bran și Treiscaune 102 membrii, declarând fiecare, că va participa pe speșele proprii la acest congres.

Cu acclamări entuziaste a fost primită invitarea ca — avându-se în vedere interesul și dragostea ce a nutrit și dovedit P. on. domn protopop la toate ocaziunile, cauzelor școlare-învățătorești precum și priceperea și sfaturile sale prețioase date la toate ocaziunile și în toate împrejurările atât de grele astăzi pentru școlă românească și dansul să binevoiască a lua parte la congres în fruntea învățătorilor din cele trei tracte protopresbiterale, nelipsind astfel nici viitorul congres de prețioasele-i sfaturi și îndrumări, și primind Prea On. Domn protopop, e acclamat cu urale nesfârșite.

Trecându-se la formularea proiectului de program al obiectelor cari vor avea să fie dezbătute la congres, pe lângă punctele fixate în proiectul de program, propus de corpul inv. din Brașov la p-ponerea mai multor membri ai conferenței, se mai adaugă unele puncte, și astfel completat, dimpreună cu actele de alegere se vor înainta până la termenul fixat Prea Ven. Conzistor Arhidiecezan.

Din Brașov și Țara-Bârsei.

În atențiunea reprezentanților români din comitatul Brașovului și comuna Brașov. Măne. Marți și poimăne, Miercuri se vor întruni reprezentanții acestor două corporațiuni în ședința publică.

Reprezentanții români sunt rugați a se prezenta în număr complet la aceste ședințe și sunt convocați pe azi, Luni, la o consultare prealabilă.

Pentru masa studenților români din Brașov s'au mai făcut următoarele contribuiri maritimioase:

D-na Sofia Dr. Zosim Chirtop născ. Cothișel din Câmpeni, în amintirea răpcașilor ei părinți Ncodim Cothișel și Sofia născ. Dandea și a fratelui ei Iosif, — iar d-l Dr. Zosim Chirtop avocat în Câmpeni, în amintirea răposatului său frate Vasile și a copiilor săi Viorei și Veturia, donează impreună două obligațiuni de stat austriace à 200 cor., cu totul deci 400

coroane pentru masa studenților români din Brașov.

Primească maritimioșii donatori sincerile noastre mulțămite. — Direcțiunea școlaelor medii gr. or. române din Brașov.

Conferința d-nei Lindemann, vicepresidente ligei internaționale pentru drepturile femeilor, despre »femeia și politica«, ținută Vineri seara în sala Sfatului a atras un public distins. La interesanta conferință au luat parte și mai multe dame române, între cari d-nele Maria B. Baulescu, Elena Săbădeanu și Virginia Vlaicu. Conferința a durat o oră și 1/2, în care timp conferințara a insistat cu deosebire asupra intereselor căsniciei, ce sunt în legătură cu interesele politice, dând lămuriri prețioase, întretesute cu exemple din viața practică.

Precum ni se comunică, d-na Lindemann a ținut să viziteze și Internatul-orfelinat al Reuniunii femeilor rom. din Brașov, unde a fost primită de d-na pres. Maria B. Baulescu, care i-a dat toate deslușirile în privința industriei casnice române D-na Lindemann a rămas încântată de frumsețea obiectelor țesute și brodate în motive naționale, a admirat un frumos ornat bisericesc lucrat în această școală, diferite costume naționale, perdele, perni, covoare, traverse de masă ș. a. rămânând cu desăvârșire încântată și exprimându-se că sunt lucruri vrednice de mușee și că nu putea vedea ceva mai frumos în părțile acestea. D-sa a fost însoțită de presidenta Reun. fem. săsești Iulie Hiemesch. Ambele dame au aflat întocmirea școlii și ocupațiunea elevelor de model.

Necrolog. Subscripții, pătrușii de adăncă durere, aducem la cunoștința tuturor rudenilor și cunoscuților, că iubita și neuitata noastră soție și soră Elefteria R. Prișcu născ. Stinghe, după îndelungi și grele suferințe a încetat din viață Sămbătă, 26 Aprilie v. 1914 la orele 2 dimineața, în etate de 28 ani și-n al 10-lea an al feteiciei sale căsătorii. Rămășițele pământești ale scumpului decedat se vor ridica din casa propriei și se vor depune spre vecinicie odihnă în cimiteriul bisericii sf. Treimi de pe Tocele, Luni în 28 Aprilie v. 1914 la 3 ore d. a. — Radu Prișcu ca soț, Dumitru Stinghe, ca frate — Ochiușează în pace — Brașov, în 26 Aprilie 1914. —

Mulțămite publică. Subscrișul își ia voia a aduce și pe aceasta cafe în numele bisericii »Sfințel Adormiri« din Brașovul vechiu, adănc simțitele sale mulțămiri Prea stimatelor Doamne Elena A. Popovici rentieră în Brașov, pentru nobilul terță adusă pe altarul sfintei noastre biserici prin donarea unui preț frumos și prețios rând de odăjdii procești. Faptele generoase se laudă de sine. Fie ca această nobilă faptă să servească și altor creștini drept stimă și exemplu viu întru sprijinirea sfetelor noastre biserici. Hanul Dzeu să lungiască fruii vieții generoasii donatoare încă întru multi feteiciei ani!

Brașovul vechiu. în 26 Aprilie v. 1914. Iosif Maximilian par-b

Apollo-Bio. Program pentru Marți și Mercuri: Journal Gaumont. Clebul misterios (dramă 3 acte). Leo și peștii de aur (comedie în 2 a. t.); Falco și mâna neagră (unor); cum trece norocul (dramă socială în 3 acte) etc. În pregătire Zigomar IV.

ULTIME ȘTIRI.

Budapesta, 11 Maiu. Azi s'a început desbateri expozeului lui Berchold în delegațiunea ungară. Sunt de față toți membrii opoziționali. Referentul Nagy Fer. apreciază fvorabil expozeul. Despre prietenia României zice, că aceasta nu are valoare pentru monarhie, decât atunci, când se manifestă în fapte.

Proprietar: Tîp. A. Muresianu: Erar-see & Comp Redactor responsabil: Ioan Broder.

Restaurant-grădină »Schneiderzwinger«

lângă baile săsești. — Târgul Cailor. Bucătărie escelentă ardelenască. Se pot face abonamente la prânz săptămânal și lunar. Prânz pe zi (supă, rasol și friptură după listă) 1 cor. 20. Bere proaspătă, viuri bune. Serviciu prompt.

Rog, ca on. public și stim. oaspeți din România să-mi sprijinească întreprinderea mea.

Cu stimă Traian Surd, restaurator.

M. Neumann

TAILLEUR.

Furnisorul curții imperiale regale.

Fondat la 1845

VESTIMENTE pentru domni, băeți și fete, gata la comandă.

A apărut CATALOGUL cel nou de prețuri și la cerere se trimite gratis.

BRAȘOV.

4—

Negoțnou de vâpseli de primurang
 Aduc la cunoștința Onor. public, a vâpsitorilor de odăi și a comercianților că am deschis în
Brașovechi, strada lungă No. 9, o
Prăvălie de vâpseli și uleiuri,
 bogat asortată cu toate sorturile de vâpseli.
 Am și un deposit de tot felul de scări.
Prețuri moderate. 50-50) Serviciu solid.
N. ARSU, Vâpsitor de odăi și comerciant de vâpseli

Automobil de închiriat
 pentru curse mai mici și mai mari
Mihail Mooser
BRAȘOV,
 Strada Porții Nr. 39.
 Telefon 354.

Pentru sezonul de primăvară și vară 1914.
In atenția On. public cumpărător.
 Am onoarea a aduce la cunoștință, că din cauza renovării Magazinului meu, primesc comande pentru haine bărbătești din depositul meu de stufe englezești lucrate după cel mai modern fazon, cu prețuri foarte ieftine.
 Poftiți a folosi această ocazie căci prețurile ieftine durează numai timp scurt.
Serviciu punctual.
 Rugăm să fim onorați cu comande cât de multe semnez
 cu stimă
Kosa Albert
 Magazin de haine Brașov Str. Mihail Weis Nr. 6.

Sanatoriul Dr. Depner
 Institut particular modern, pentru chirurgie și boale femeiești.
Strada Hirscher Nr. 15. a.
 Amănunte dă medicul șef:
Dr. Wilhelm Depner.
 Telefon 507.

„TRANSSYLVANIA“
 bancă g. m. de asigurare, Sibiu (Nagyszeben)
 recomandă încheierea de
Asigurări pe viață
 în condițiunile cele mai favorabile.
 Pentru preceți și învătători români gr. or. dela școalele confesionale avantajii deosebite.
 Special de remarcate sunt combinațiunile următoare.

Asigurări mixte cu restituirea intereselor de 3% garantată.	Asigurări de pensuni simple și combinate cu asigur. unui capital
Asigurări simple și mixte cu partcipare la câștig de 40%.	Asigurări mixte cu plătitrea necondiționat de 2-ori a capitalului

Asigurări de foc
 deasemenea foarte ieftine.
 Dela existența „Transylvaniei“ s'au plătit din partea ei:

Capitale asigurate pe viață.	Cor.	5,7558,58 27
Pagube de foc	"	5,635,328 12
Sumele asigurate pe viață erau cu finea anului 1913	"	12,067,702 —
Asigurări de foc	"	144,436 366 —
Capital de fondare și rezerve	"	2,696,458 —

 Informații și prospecte se dau gratuit prin direcțiune în Sibiu prin agenturile principale din Arad, Brașov, Bistrița, și Cluj cum și prin toți agenții din comane.
 Agentura principală pentru Brașov se află la d-l
 — H. Herman, Strada Porții Nr. 51. —
 Persoane versate în achiziții cu cercuri bune de cunoștință se primesc în condiții favorabile în serviciul institutului.

Cel mai bogat
Deposit de monumente din Ardeal
IOSEF RUBISCHEK, sculptor și pietrar.
SIBIU, Burgergasse Nr. 36,
 recomandă marele deposit ce-l are de toate speciile de piatră în forme.
 Toate lucrările de pietrar, precum și de sculptură la zidiri, pietri artistice, betonare în tot felul se execută frumos și cu prețuri solide.
 Specialități: Coloane de îngrădit în diferite forme, Verghi de fântâni, Crep (troacă) de vite, precum și Pietri naturale de ascuțit prima.
 Podele de Asbest și Terazzo neincopiate.
 6-20

Albituri și ghetete lucrate de mesteriști din
tot ieftine în prăvălia domnului
LÓFI GYULA
 în SEPSISZENTGYÖRGY. — Intre altele:
 1 cămașe p. femei dela K 130-250 | 1 cămașe p. bărbați dela K 230-370
 1 corset > > > K 180-250 | 1 p. ismene > > K 1-320
 1 p. ismene > > > K 180-250 | 1 cămașe de durmit > > K 250-350
Se restituie bani pentru articoli necărsănzători.
Faceți o încercare!

Prăvălie de încredere! **Fondată în 1898!**
GEORGE BUCĂ
CROITORIE PENTRU BĂRBAȚI,
Brașov, Strada Prundului No. 45.
 Casele proprii. (Din sus de internatul școlilor.)
 Recomandă atelierul său de croitorie, unde se confecționează după măsură tot felul de haine bărbătești precum costume, sacouri, jachete, redingote, fracuri, smokinguri, paltoane, pardesuri, reverazi pentru preceți și uniforme pentru studenți.
 Pentru sezonul de primăvară și vară au sosit un asortiment de stufe englezești și indigene prima calitate.
 Executare solidă pe lângă prețuri moderate. 5-10

Înainte de întrebuintare **După întrebuintare.**

O astfel de transformare uimitoare produce
TABLETELE KOLA
Kola-Dultz
cel mai bun nutremânt al naturii, al facultăților și al nervilor
 Depoziție, gândire, activitate, precum și ori ce mișcare a corpului depid de creierii și de sistemul nervos, dure ile de cap, depresiunea fizică, istovirea, slăbirea nervilor și răirea generală a corpului sunt semne pentru lipsa de putere de trai. — Dacă voiți să simți întotdeauna sănătos și voios, a avea capul limpede, mintea sănătoasă și plinoria întărită, a simți mușca și strapatele ca o plăcere, atunci luați KOLA-DULTZ — Acesta este sdevă aul nutremânt pentru nervi și creier, ca e în același timp răer uliează și înviorază sângele și astfel dând putere de viață fie-cărui organ al corpului KOLA-DULTZ
dă plăcere și putere de viață.
 vecum și simțul tinereții împreună cu sănătatea și puterea de activitate, care gâi înțeează succes și fericire. L'afți zilnic un timp oare-care KOLA-DULTZ, nervii vi se pulntări, ori-ce slăbiciune va dispere și sub influența sa, vă veți simți sănătos și taernic. KOLA-DULTZ se recomandă de către capacițiile medicale ale lunei și se întrebuintează în spitaturi și sanatorii la boli de nervi.
Cereți gratuit Kola-Dultz.
 Acuma vă dau ocaziune a vă întării nervii Dr. Trimiteti-mi adresa și vă trimit îndată gratis și franco o cantitate de KOLA-DULTZ, îndestulător spre a vă face bine și a vă pune în situațiune a aprecia puterile uimitoare ale preparatului. Dacă vă va plăc, puteți comanda mai mult. Scrieți numai decât, înainte de a uita.
Expediția farmaciei la Sfântul Duh
BUDAPEST, VI, secția 606.

Abonamente la
„Gazeta Transilvaniei”,
 se pot face ori și când pe timp mai îndelungat sau lunar.
Administr. „Gazetei Transilvaniei”.

De vânzare.
 Biciclu cu motor Puch și căruță, care funcționează perfect se vinde ieftin.
 Informații dă Administrațiunea Gazetei. 1-3

Publicarea unei licitațiuni cu oferte.
 Spre a asigura lucrările ce se recer la regularea drumului comunal începând dela drumul din Filidechi până la trecătoarea peste Ghimoșel și de aci până'n drumul de țară spre Feldioară: se va țânea în 18 Mai a. e. la 10 oare a m. în localitățile despărțământului al V-lea magistratual (Strada Aurarilor Nr. 5 etagiu II.) licitație publică cu oferte în scris.
 Tot aici vor fi expuse până'n ziua premergătoare zilei de licitație — în oarele întemirezane condițiunile de ofertare și condițiunile contractului, planul, proiectul de spese mărarea obiectelor în fine se pot căpăta aci gratuit modele pentru ofertări.
 Ofertele, ajustate amăsurat condițiunilor sunt a se prezenta până la termiul sus indicat direct la conductorul despărțământului al V-lea magistratual său să fie pus destul de timpuriu la poștă pz adresa magistratului.
 Brașov în 30 Aprilie 1914.
 2-2 Magistratul orășeneșc

Cețiți și răspândiți
„Gazeta Transilvaniei”.

AVIS.
 În fabrica de tricotaj.
Georg Foith & Cie fete mai mari află aplicare permanentă cu plată bună ca cusătoare sau în serviciul mașinelor. 6-10

AVIS.
 La dorința generală a Stimaților oaspeți cu începere de astăzi să află iarăș în Restaurant Berea plăcută
„Pilsner Urquell“
 din Berăria din PILSEN și mondial renumita Bere „Münchner Salvator“.
 Recomand Vinurile escelente naturale de Ardeal și vinuri speciale.
 Bucătărie escelentă prețuri moderate, serviciu prompt.
 Cu toată stima:
Georg Rothenbacher
 Antreprenorul Restaurantului Transilvania 2-3

Stabilimentul de hidroterapie
 al Eforiei școalelor centrale gr. or. române din Brașov (în edificiul Băii de aburi, Brașov, Strada Prundului Nr. 4) s'a deschis în 2 Mai st. n. a. c. Medicul dirigent: **Dr. G. Baiulescu, dă consultațiuni în fiecare zi dela orele 7-9 a. m. și 4-5 p. m.**
Administrațiunea băilor. 2-25